

BISKUP WINCENTY URBAN (1911—1983) HISTORYK KOŚCIOŁA

Zmarły 13 XII 1983 r. biskup pomocniczy archidiecezji wrocławskiej oraz aktywny uczony zauważony już został w literaturze naukowej z racji swych wcześniejszych jubileuszy¹. Obecnie możemy dokonać najogólniejszej syntezy bardzo bogatego i wszechstronnego żywota, przede wszystkim historyka.

Bp W. Urban urodził się 13 II 1911 w Grodzisku k. Przeworska w diecezji przemyskiej. Po ukończeniu gimnazjum w Leżajsku odbył studia teologiczne na Uniwersytecie Jana Kazimierza we Lwowie. W tym czasie wykazywał zainteresowania historyczne, skierowane ku przeszłości swej rodzinnej ziemi, do której był mocno przywiązany i której pozostał wierny do końca życia. Ślady tego pozostawił w pierwszych drobnych publikacjach. Po przyjęciu święceń kapłańskich 28 VI 1936 r. pracował w duszpasterstwie, w charakterze wikariusza najpierw w Sokolnikach, a następnie w Biłce Szlacheckiej. Nie zrezygnował nigdy z zainteresowań naukowych, tym bardziej, że ks. prof. J. Umiński, pod którego kierunkiem napisał pracę magisterską, zachęcał go do gromadzenia materiałów rozprawy doktorskiej. Obie prace dyplomowe dotyczyły tematyki unijnej. Wydarzenia wojenne odsunęły sfinalizowanie przewodu doktorskiego, który został przeprowadzony dopiero w 1947 r. na Wydziale Teologicznym Uniwersytetu Warszawskiego². Zresztą rok 1945 wyznaczył ks. W. Urbanowi nowy teren działalności. Przybył najpierw na Śląsk Opolski, gdzie w miejscowości Grodziec k.

¹ W 1971 r. z racji 25-lecia pracy W. Urbana na Śląsku ukazały się dwie księgi pamiątkowe z biogramami i bibliografią prac (NP t. 37 oraz STV R. 10 nr 2) a w 1976 r. na 40-lecie kapłaństwa Siostry Elżbiety Janki we Wrocławiu wydały księgę z biogramem, bibliografią prac i wyborem tekstów kaznodziejskich (*Niestrudzony Siewca*, ss. 206). Nadto pomocą służą autobiograficzne dane zamieszczone w jego publikacjach: *Duszpasterski wkład księży repatriantów w Archidiecezji Wrocławskiej w latach 1945—1970*, Wrocław 1970 s. 153—157 oraz *Wydział Teologiczny Uniwersytetu Jana Kazimierza we Lwowie i jego znaczenie dla nauki polskiej w okresie międzywojennym oraz jej organizacji w Polsce Ludowej*, SŁub t. 1: 1983 s. 39—40.

² Praca doktorska (*Konwersja Melecjusza Smotrzyńskiego polemisty i dyżurnickiego arcybiskupa połockiego w latach 1620—1627*) ukazała się w NP t. 5: 1957 s. 133—216.

Ozimka osiadła znaczna część jego dotychczasowych parafian. Duszpasterzował tutaj przez rok, przenosząc się w 1946 r. do Wrocławia, chociaż Kuria Opolska czyniła starania o powrót ks. Urbana do parafii.

Z momentem przejścia do Wrocławia zmienił się niemal całkowicie kształt jego dalszego życia kapłańskiego.

Ks. Administrator K. Milik powierzył ks. Urbanowi kierownictwo bardzo ważnych placówek diecezjalnych, jakimi są Archiwum i Muzeum Archidiecezjalne oraz Biblioteka Kapitulna. Po przejściach wojennych bogate zasoby tych instytucji wymagały zabezpieczenia, uporządkowania i konserwacji³. Prace te stały się pasją życia ks. W. Urbana. Fakt, że dzisiaj nauka polska, a także obca, może korzystać z tych zasobów bez przeszkód i z wieloma udogodnieniami, pozostanie na zawsze niezaprzeczalną zasługą biskupa Urbana⁴. Sam znał wszystkie materiały archiwalne, czego dowód dawał nie jeden raz w swych publikacjach oraz udzielanych informacjach. Świadczą o tym również często organizowane przez niego wystawy poświęcone polskości Śląska, Millennium, medalierstwu itp.

Praca archiwisty i opiekuna muzeum nie były jedynymi rejonami pracy W. Urbana. Od 1947 r. poświęcił swe siły także dydaktyce. W świeżo otworzonym Arcybiskupim Seminarium Duchownym we Wrocławiu podjął wykłady historii Kościoła oraz patrologii, które prowadził do końca życia⁵. Dodatkowo w latach 1949—1960 nauczał historii w Wyższym Seminarium Duchownym Diecezji Opolskiej, najpierw w Opolu, potem w Nysie⁶. Nie zaniedbał również wysiłków w osiąganiu kolejnych stopni kariery naukowej. W 1953 r. przedstawił Wydziałowi Teologicznemu UJ rozprawę habilitacyjną z zakresu nowszej historii Kościoła śląskiego pt. *Leopold hr. Sedlnicki, książę biskup wrocławski (1836—1840) i jego odstępstwo na tle dziejów Kościoła katolickiego w pierwszej połowie*

³ Por. B. Przybyszewski, *Działalność organizacyjna księdza biskupa Wincenciego Urbana w Archiwum i Muzeum Archidiecezjalnym oraz w Bibliotece Kapitulnej we Wrocławiu*, STV R. 10: 1972 nr 2 s. 45—65. Od 1975 r. wspomagali go w Archiwum ks. J. Mandziuk a w Muzeum ks. J. Pater.

⁴ Por. J. Kopiec, *Historiografia Diecezji Wrocławskiej do roku 1821*, ABMK t. 45: 1982 s. 219.

⁵ W. Urban, *Archidiecezja Wrocławska w latach 1945—1965*, NP t. 22: 1965 s. 50—51; Tenże, *30-lecie Wyższego Seminarium Duchownego we Wrocławiu (1947—1977)*, CS t. 15: 1983 s. 216, 234—235. Od 1968 r. Seminarium Duchowne we Wrocławiu zostało uznane przez Stolicę Apostolską za kontynuację dawnego Wydziału Teologicznego z kursem licencjackim i doktoranckim. Bp Urban był tutaj promotorem wielu prac.

⁶ Por. K. Dola, *Dwadzieścia pięć lat Seminarium Duchownego Śląska Opolskiego w Nysie—Opolu*, WUDO R. 29: 1974 s. 357.

wie XIX wieku⁷. Z przyczyn niezależnych mógł zrealizować całość przewodu habilitacyjnego dopiero w 1971 r. w Akademii Teologii Katolickiej w Warszawie, w związku z zaproszeniem go przez Akademię jako wykładowcę⁸. W 1975 r. uzyskał nominację na profesora nadzwyczajnego, a w 1982 r. uzwyczajnienie.

Ponadto W. Urban spełniał obowiązki kapelana u Sióstr Elżbietanek we Wrocławiu (od 1946) z regularną, codzienną Mszą św., wykładami i częstymi konferencjami. Nadto w 1952 r. Prymas Stefan Wyszyński mianował ks. Urbana kanonikiem wskrzeszonej kapituły katedralnej.

Bullą z dnia 25 X 1959 r. Ojciec Św. Jan XXIII zamianował go biskupem tytularnym Abitine oraz pomocniczym wrocławskim. Konsekracji biskupiej udzielił mu 7 II 1960 r. kard. Wyszyński w katedrze na Ostrowiu Tumskim. Wydawało się, że od tej chwili W. Urban będzie musiał zrezygnować z bardzo rozległych zajęć naukowych, dydaktycznych i kapelańskich. Podjął on jednak obowiązki biskupie jako kolejną płaszczyznę swego życiowego powołania. Pozostanie na zawsze niezwykłą tajemnicą jego ducha owo harmonijne łączenie licznych zadań, z których szczerze chciał się wywiązywać jak najlepiej. Zajęć miał dużo i od żadnych się nie uchylał⁹. Od marca 1974 r. do końca stycznia 1976 r. pełnił urząd wikariusza kapitulnego Archidiecezji Wrocławskiej. Jako biskup brał udział w pracach Konferencji Episkopatu Polski, był członkiem Rady Naukowej Episkopatu. Brał udział w czwartej sesji II Soboru Watykańskiego w 1965 r., a w 1976 r. w Kongresie Eucharystycznym w Filadelfii.

Dla nauki polskiej jest ważne, że od 1964 r. przewodniczył sekcji historycznej Polskiego Towarzystwa Teologicznego, organizując każdego roku spotkania wykładowców historii Kościoła. Dość często bywał również zapraszany jako recenzent prac habilitacyjnych oraz doktorskich na uczelniach w Lublinie, Warszawie i Krakowie.

To życie pełne pasji i pracy, w którym każdy obowiązek był traktowany niezwykle sumiennie zgasło dość nagle 13 XII 1983 r. Bp W. Urban pochowany został w podziemiach katedry wrocławskiej 17 XII 1983 przy udziale kilkunastu biskupów polskich, licznych kapłanów, sióstr zakonnych i wiernych.

Z pewnością każda z zasygnalizowanych płaszczyzn życia bpa W. Urbana doczeka się w przyszłości swojego badacza. Na szczególną jednak uwagę zasługuje jego osobisty dorobek naukowy, zamknięty się cyfrą ponad 400 pozycji drukowanych. Jest to tym bar-

⁷ Drukowana w 1955 r.

⁸ *Niestrudzony siewca*, s. 19.

⁹ Dla przykładowego zestawienie czynności biskupich W. Urbana za lata 1960—1976 podaje 210 tys. osób bierzmowanych przez niego, 47 zwizytowanych dekanatów, 14 tys. wygłoszonych kazań, por. *Niestrudzony Siewca*, s. 20.

dziej godne podkreślenia, gdy zważy się, że pracom tym towarzyszyły obowiązki sufragana wrocławskiego.

Twórczość naukowa bpa W. Urbana jest wielotematyczna ze szczególną koncentracją na dziejach Kościoła polskiego w archidiecezji lwowskiej i wrocławskiej. W twórczości tej znajdują się różne formy publikacji od książek, poprzez duże artykuły, sprawozdania, do krótkich informacji, recenzji i omówień. W. Urban nie stronił od rozmaitych form pisarstwa czym potwierdzał wielowątkowość swoich zainteresowań, ujawniał bogactwo warsztatu naukowego, koncentrując się na przekazywaniu informacji, udostępnieniu nowej kategorii źródeł, czy zasygnalizowaniu problemu. W jego pracach przeważają relacje i opis nad interpretacją i wyjaśnieniem. Przez długi jeszcze czas spuścizna naukowa W. Urbana pozostanie kopalnią wiadomości historycznych dla następnych badaczy.

W. Urban publikował źródła, regesty, katalogi i inwentarze, prace źródłoznawcze, wielkie studia z dziejów diecezji, parafii, biografii wielkich postaci, na drukowanych kazaniach i homiliach kończąc. Dorobek jego jest rozległy, wielowątkowy i różnotematyczny. Dla historiografii nie jest to zawsze łatwy materiał, ale na pewno cenny i w znacznej swojej części trwały.

Twórczość naukowa bpa W. Urbana można zaszeregować do kilku grup tematycznych. Do jednej z nich zaliczylibyśmy prace z zakresu archiwistyki i źródłoznawstwa — najściślej związane z pełnieniem kierowniczych funkcji we wrocławskich Archiwum i Muzeum Archidiecezjalnym oraz w Bibliotece Kapitulnej. Wśród nich wyróżnić należy bardzo cenny i użyteczny *Katalog Archiwum Archidiecezjalnego we Wrocławiu (rękopisy)* wydany na łamach półrocznika „Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne” (t. 10—16) w latach 1965—1968)¹⁰, jak również *Katalog dokumentów Archiwum Archidiecezjalnego we Wrocławiu. Część I: Dokumenty oznaczone sygnaturami alfabetycznymi*, (Rzym 1970). Przybliżeniu zasobów tej placówki służy też *Wykaz regestów dokumentów Archiwum Archidiecezjalnego we Wrocławiu*, (Warszawa 1970) oraz wykazy regestów sukcesywnie ogłaszane na łamach „Rocznika Teologicznego Śląska Opolskiego” (t. 2: 1970) i „Studiów teologiczno-historycznych Śląska Opolskiego” (t. 3—8 1973—1980). W pracach tych zawarta jest ogromna ilość informacji historycznych i stąd pozostaną one najtrwalszym elementem dorobku naukowego bpa W. Urbana.

Niektóre ujawnione przez W. Urbana materiały znalazły w jego

¹⁰ Do tego bardzo potrzebnego katalogu indeksy opracował H. Richter przy współpracy A. Sabischa: *Register der Personennamen zum „Katalog des Erzbischöflichen Diözesanarchivs Breslau. Handschriftliche Bestände”*. Gandekensee 1973; *Register der Orts-Namen zum „Katalog...”*, Gandekensee 1975 cz. 1—2.

spuściznie naukowej swoje szczególne miejsce. Do nich należy pontyfikał i benedykcjonał wrocławski z XV w., statuty kapituły katedralnej we Wrocławiu z XV w. i wiele innych takich jak np. autograf znanego drukarza K. Elyana.

Umiłowanie źródeł historycznych mobilizowało W. Urbana do sięgnięcia po tematy z zakresu bibliotekoznawstwa. Owocem tych zainteresowań jest kilkanaście dobrych studiów nad siedemnastowiecznymi księgozbiorami wrocławskich kanoników katedralnych. Bardzo drobiazgowa analiza treści, proveniencji, sposobów nabywania, szaty graficznej i czytelnictwa może być użyteczna w przyszłej syntezie tego zagadnienia w szerszej płaszczyźnie kultury umysłowej elity ówczesnego Kościoła śląskiego.

Obok materiałów archiwalnych również znaczną troską i zainteresowaniem darzył W. Urban zabytki muzealne. Opracował katalog zbiorów Muzeum Archidiecezjalnego we Wrocławiu, opublikowany również na łamach czasopisma „Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne” (t. 27—30 w latach 1973—1975)¹¹. Niektóre ekspozyty zostały przez niego opracowane monograficznie, jak np. monety i medale biskupów wrocławskich.

Uzupełnieniem omawianych prac i zainteresowań bpa Urbana są jego studia nad dziejami instytucji, którymi kierował. Często wydawał przewodniki po ich zbiorach. Pamiętał też o stałym informowaniu czytelników o ich działalności na łamach pism: „Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne”, „Wrocławskie Wiadomości Kościelne” czy „Śląski Kwartalnik Historyczny — Sobótka”. W ścisłym związku z publikacjami poprzedniej grupy pozostaje najszersza działalność pisarska W. Urbana, dotycząca dziejów Kościoła na Śląsku. Doskonała znajomość źródeł historycznych pozwalała mu swobodnie poruszać się w trudnej tematyce dziejów Śląska od średniowiecza po czasy sobie współczesne. Koncentrował się przy tym na badaniu struktur instytucji diecezjalnych — biskupa, kapituły, archidiakonatów, parafii, duszpasterstwa. Niektóre zagadnienia przedstawiał w formie obszerniejszych prac, pozycji książkowych, niektóre sygnalizował. Nie sposób zająć się wszystkimi publikacjami tej grupy tematycznej, należy jednak podać najbardziej reprezentatywne dla dorobku W. Urbana.

Z okresu średniowiecza uwagę jego absorbował wiek XV. Ponieważ gruntowne dzieło T. Silnickiego (*Dzieje i ustrój Kościoła katolickiego na Śląsku do końca XIV w.*, Warszawa 1953, II wyd.) kończyło się na roku 1400, dlatego zamiarem W. Urbana była kontynuacja tej tematyki, której efektem była książka *Studia nad dziejami wrocławskiej diecezji w pierwszej połowie XV w.*, Wrocław 1959. Autor przyjął odmienną niż T. Silnicki konstrukcję

¹¹ Regularnie rejestr nabytków Muzeum Archidiecezjalnego od 1973 r. publikuje ks. J. Pater.

pracy, rysując dzieje kolejnych biskupów: Wacława Piastowicza, Konrada Oleśnickiego i Piotra Nowaka, na tle szerokiej panoramy stosunków kościelnych na Śląsku. Kontynuacją problematyki tej książki są opracowane w podobny sposób czasy biskupów wrocławskich drugiej połowy XV w.: Jodoka, Rudolfa z Rüdesheim i Jana Rotha, publikowane w formie osobnych artykułów.

Nowożytna dzieje biskupstwa wrocławskiego mają swą podstawową dokumentację w licznych protokołach wizytacyjnych, z których najstarsze, tj. z okresu XVII w. ogłosił J. Jungnitz w latach 1902—1908. Bogactwo zawartych w nich wiadomości zachęcało już historyków do sięgania po tę kategorię źródeł. Siegnął po nie i W. Urban, pragnąc współczesnemu czytelnikowi dać obraz problemów Kościoła śląskiego w trudnych latach reformacji i wysiłków potrydenckich Kościoła katolickiego. W najszerszym jak dotąd stopniu wykorzystał on materiały wizytacyjne a efektem tego są cztery tomy zarysu duszpasterstwa w poszczególnych archidiecezjach w okresie od połowy XVI do końca XVIII w.¹² Pierwszeństwo oddał tutaj autor brzmieniu źródeł, co przy opublikowaniu najstarszych spośród tych wizytacji ma znaczenie podstawowe w pracy historyka. Na materiałach tych W. Urban oparł wiele swych publikacji, przez co przygotował solidną podstawę dla rekonstrukcji większości problemów diecezji wrocławskiej z tego okresu.

Bardzo często powracającym przedmiotem badawczym w twórczości bpa W. Urbana są problemy żywiołu polskiego w życiu rozległej diecezji wrocławskiej. W pracach tych wykazał, że uchwytnie są pewne przejawy polskości, takie jak znajomość przez duchowieństwo języka polskiego, dowodne w języku kazań i katechizacji. Dla celów tych przeprowadzał np. wnikliwą analizę nazwisk i imion osób duchownych itp. Szczególnie dla okresu nowożytnego, dzięki szerszej bazie źródłowej, dostarczył W. Urban kilku wartościowych opracowań. Wymienić należy *Materiały do dziejów polskości na Śląsku w wizytacjach diecezji wrocławskiej do początków XVIII w.* (1959), gdzie niezwykle sumiennie zebrał wymienione wyżej elementy interesującego nas tutaj zagadnienia. Podobny cel przyświecał wcześniejszej jego publikacji pt. *Język polski w duszpasterstwie diecezji wrocławskiej* (1958), w której autor, w oparciu o księgi liturgiczne diecezji wrocławskiej, skrzętnie zestawiał wszelkie ślady troski o zachowanie języka polskiego w posługach duszpasterskich.

¹² Z dziejów duszpasterstwa w Archidiecezji Wrocławskiej w czasach nowożytnych, Warszawa 1971; Z dziejów duszpasterstwa w Archidiecezji Legnickiej w czasach nowożytnych do XIX wieku, Wrocław 1973; Z dziejów duszpasterstwa katolickiego w Archidiecezji Opolskiej i Głogowskiej w czasach nowożytnych, cz. 1: Archidiecezja Opolska, cz. 2: Archidiecezja Głogowska, Warszawa 1975.

Z nowszych czasów sięgnął autor do modlitewników, kaznodziejstwa i prowadzenia katechizacji w antypolskim okresie pruskim. Wyniki tych badań są ciekawie opracowane, oparte na analizie treści modlitewników i śpiewników diecezjalnych, sprawozdań szkolnych i parafialnych, ankiet rządowych o używaniu języka polskiego w duszpasterstwie i szkolnictwie. Wyniki tych badań opublikował W. Urban w „Naszej Przyszłości”: *Polskie kaznodziejstwo i katechizacja we wrocławskiej diecezji w czasach pruskich oraz Rola kościelnych śpiewników i modlitewników w zachowaniu polskiego języka na Śląsku*.

W badaniach poświęconych przeszłości kościelnej Śląska znajdujemy w dorobku bpa W. Urbana wiele jeszcze ciekawych tematów, żeby wskazać chociażby zainteresowania hagiograficzne postaciami biskupa Nankera z XIV w., św. Jadwigi śląskiej z XIII w., nadto przeszłością zakonów (szarytki, elżbietanki) czy wreszcie parafii i sylwetek niektórych duszpasterzy śląskich.

Powyższe szkicowe uwagi nasuwają jednak nieodpartą wręcz myśl o syntezie dziejów Kościoła na Śląsku, do której W. Urban zmierzał poprzez swoje studia źródłowe i monografie. Czas nie pozwolił mu na dokonanie tego dzieła. *Zarys dziejów diecezji wrocławskiej* (Wrocław 1962) to zbiór szkiców o poszczególnych problemach z przeszłości diecezji (terytorium, granice, biskupi, szkolnictwo, problemy narodowościowe, miejsca pielgrzymkowe). Cała natomiast twórczość W. Urbana stanowi niewątpliwie cenną podstawę i punkt wyjścia dla dalszych badań nad syntezą dziejów Kościoła na Śląsku.

Niemal równolegle, chociaż na mniejszą skalę, w dorobku piarskim W. Urbana obecny jest temat przeszłości archidiecezji lwowskiej. Zainteresowania tym terenem były wcześniejsze od zainteresowań Śląskiem. Przeważa wśród nich tematyka unijna i maryjna, dzieje parafii w których duszpasterzował (Sokolniki, Biłka Szlachecka) oraz sylwetki współczesnych mu duchownych. Spośród tych ostatnich wyróżnił postać arcybiskupa Józefa Bilczewskiego (zm. 1923), któremu poświęcił kilka publikacji. Zainteresowanie osobami duchownymi zaowocowało przede wszystkim ciekawymi zbiorami materiałów, które łączą lwowskie początki jego pracy naukowej z późniejszą działalnością na terenie Śląska. Zbiory te to: *Duszpasterski wkład księży repatriantów w Polsce w latach 1945—1970* (Wrocław 1970) oraz *Duszpasterska sieć kapłanów-repatriantów na Ziemiach Odzyskanych w latach 1945—1970* (Wrocław 1972). Oparte są one na materiale ankietowym stąd kompletność poszczególnych biogramów jest różna, potraktowane jednak łącznie stanowią cenną skarbnicę wiadomości. Osobno jeszcze omówił osiągnięcia naukowe tych księży w pracach: *Dorobek naukowy księży repatriantów w Polsce w latach 1945—1970*, 1970 i *Wydział Teologiczny Uniwersytetu Jana Kazimierza we Lwowie*

i jego znaczenie dla nauki polskiej w okresie międzywojennym oraz jej organizacji w Polsce Ludowej, (1983).

Niektóre studia z tego kręgu tematycznego pozostają w maszynopisach, jak np. obszerne opracowania życia religijnego na terenie metropolii lwowskiej w okresie II wojny światowej.

Zmysł syntezy W. Urbana ujawnił się w sięganiu do tematyki ogólnopolskiej. Świadczy o tym cenne ujęcie dzieła misyjnego prowadzonego przez Kościół polski w pracy pt. *Akcja misyjna Kościoła katolickiego w Polsce*, zamieszczone w *Księdze tysiąclecia katolicyzmu polskiego* (t. I, Lublin 1969, s. 585—639). Sięgnął również do dziejów Kościoła w okresie zaborów, publikując w pierwszym zbiorze materiałów (*Ostatni etap dziejów Kościoła w Polsce przed nowym tysiącleciem 1815—1965*, Rzym 1966, ss. 555), które zostały wykorzystane w podręczniku akademickim: *Historia Kościoła katolickiego w Polsce*, (pod red. B. Kumora i Z. Obertyńskiego, Poznań—Warszawa 1979, t. II, cz. 1). W tej ostatniej pracy uderza znajomość literatury historycznej dotyczącej tego okresu jak również umiejętność zaakcentowania najważniejszych spraw w tych niełatwych dziejach.

Odmiernym od pisarstwa historycznego gatunkiem twórczości bpa W. Urbana są jego prace kaznodziejskie. Był biskupem aktywnym, wizytującym, bierzącym udział w udzielającym święceń na terenie rozległej archidiecezji. Jak wspominaliśmy, był również przez długie lata kapłanem w domu prowincjalnym Sióstr Elżbietanek we Wrocławiu. Wygłaszał tam liczne, układające się w serie i ciągi tematyczne konferencje¹³. Pozostawił obfitą, publikowaną spuściznę kaznodziejską. Kilka książek zawiera sporą część jego wysiłku kaznodziejskiego na różnych odcinkach posługi biskupiej (*Konferencje ascetyczne o ślubach zakonnych*, 1977; *Na tropach św. Elżbiety*, 1978; *Sakrament dojrzałości chrześcijańskiej*, 1979; *Przygotowanie do życia zakonnego*, 1980; *Troska o wspólnotę zakonną*, 1980; *Z wrocławskiej niwy kaznodziejskiej*, 1982). Analiza tego dorobku, jak również licznych homilii z uroczystości biskupich i kapłańskich (głównie pogrzebowych) stanowi dodatkowy rys formacji intelektualnej i religijnej bpa W. Urbana w latach 1960—1983.

Dorobek historyczny i metodę badań biskupa W. Urbana doceni się w przyszłości prawdopodobnie jeszcze bardziej niż dziś¹⁴.

¹³ Por. interesujące uwagi L. Kuca, *Biskup Wincenty Urban — kaznodzieja w latach 1946—1971*, STV R. 10: 1972 nr 2 s. 25—43, podane na podstawie 20 tomików tekstu kazań i konferencji wygłoszonych dla Sióstr Elżbietanek.

¹⁴ Do rzadko podejmowanych nurtów w dorobku W. Urbana należą dzieje Kościoła Powszechnego. Warto jeszcze wspomnieć o przygotowanych przez niego skryptach do wykładów z dziejów powszechnych Kościoła w Polsce i diecezji wrocławskiej. Przygotował również do druku 4 wydanie znanego podręcznika ks. J. Umińskiego (1959—1960).

Wiele drobnych prac pozostaje tylko w bibliografii, niektóre dzieła będą stale obecne wśród historyków. Każde nastęne pokolenie badaczy, głównie dziejów Śląska, zaczynać będzie od lektury prac W. Urbana, zapoznając się z materiałem źródłowym i dokonanymi przez niego ustaleniami. Pewnym jest, że wytrawny znawca archiwaliów wrocławskich utorował w wielu zagadnieniach drogę swym naukowym następcom.

Na koniec kilka uwag o związkach biskupa W. Urbana z „Naszą Przyszłością”. Wyrażały się one nie tylko w opublikowaniu przez niego na tych łamach 21 prac, niektórych o wielkim walorze naukowym, ale również, a może przede wszystkim, w serdecznych więzach, jakie istniały pomiędzy nim a założycielem i pierwszym redaktorem tego pisma ks. A. Schletzem.

Ks. Schletz wspominał ongiś, że pamięta ks. W. Urbana z lat 1936—1937, gdy spotykali się na seminarium ks. J. Umińskiego. Pamiętał tego młodego wikarego, z trudem znajdującego czas na dojazdy do Lwowa. Nierzadko były to chwile między zajęciami duszpasterskimi. Późniejszy biskup wrócił pamięcią do tych lat podczas uroczystości 40-lecia kapłaństwa ks. Schletza w grudniu 1976 r., wspominając z melancholią te trudne dla niego lata.

Nastała wojna, a po jej zakończeniu los rzucił ks. Schletza do Krakowa, ks. Urbana do Wrocławia. W r. 1946 ukazał się pierwszy tom „Naszej Przyszłości”. Prawdopodobnie w r. 1947 — według wspomnień ks. Schletza — zapytał go ks. Umiński, czy pamięta z dawnych czasów ks. Urbana. Odpowiedź była twierdząca. — „On chciałby coś wydrukować, ale jest bardzo nieśmiały, czy mógłbym liczyć na życzliwość” — zapytał ks. Umiński. — „Oczywiście, niech przyjdzie” — odpowiedział ks. Schletz. W. Urban przyniósł wówczas krótki elaborat o Archiwum Archidiecezjalnym, który ukazał się w czwartym tomie „Naszej Przyszłości”. Odtąd rozpoczęła się jego żywa współpraca i niezmienna życzliwość dla tego pisma. Gdy w 1957 r. pismo zostało reaktywowane jego redaktor mógł zawsze liczyć na księdza, a następnie biskupa W. Urbana jako autora i przyjaciela. Ostatnim tego wyrazem był udział bpa Urbana w pracach Komitetu Redakcyjnego 36 i 50 tomu „Naszej Przyszłości”, które są jakby księgami pamiątkowymi w holdzie dla wieloletniego redaktora pisma i jego wydawnictwa.

**BIBLIOGRAFIA PRAC
KS. BISKUPA WINCENTEGO URBANA
(OD 1971 R.)**

Dotychczas ukazały się trzy bibliografie prac bpa W. Urbana: opracowane przez: A. Schletza i Z. Hrapkowicza (NP t. 37: 1971 s. 15—36); H. E. Wyczawskiego (STV R. 10: 1972 nr 2 s. 8—22) oraz w księdze pamiątkowej *Niestrudzony Siewca* (Wrocław 1976 s. 185—206). Niniejsze zestawienie pomyślane jest jako kontynuacja bibliografii zamieszczonej w NP t. 37, dlatego też rozpoczyna się od poz. 249. W ramach każdego roku pozycje uszeregowane są w porządku alfabetycznym.

1971

249. *Data konsekracji biskupa Jakuba Salcy (1520—1539)*, CS t. 3: 1971 s. 279—282.
250. *Sprawozdanie z działalności Archiwum-Muzeum Archidiecezjalnego oraz Biblioteki Kapitulnej za rok 1970*, WWK R. 26: 1971 nr 3 s. 71—74.
251. *W sprawie „Żywotów biskupów wrocławskich” Józefa Lompy*, CS t. 3: 1971 s. 73—80.
252. *Rec.: Szetelnicki Waclaw ks., Nawiedzenie obrazu Matki Boskiej Częstochowskiej w Archidiecezji Wrocławskiej*, Roma 1971, „*Nasza Rodzina*” nr 11 s. 27.

1972

253. *Archiwum—Muzeum Archidiecezjalne i Biblioteka Kapitulna we Wrocławiu. Sprawozdanie za rok 1971*, WWK R. 27: 1972 nr 3—4 s. 95—99. (Bez podpisu).
254. *Duszpasterska siejba kapłanów-repatriantów na Ziemiach Odzyskanych w latach 1945—1970*, Wrocław 1972 ss. 142 nlb. 2.
255. *Ksiądz Profesor Michał Wyszyński (1890—1972)*, WWK R. 27: 1972 nr 11 s. 313—317.
256. *Młodość i studia arcybiskupa Józefa Bilczewskiego (1860—1923)*, CS t. 4: 1972 s. 35—45.
257. *Nanker (ok. 1270—1341), biskup krakowski i wrocławski, sługa Boży*, w: HP t. 2: 1972 s. 149—156.
258. *Wykłady teologiczne we Wrocławiu w latach 1945—1970*, STV R. 10: 1972 nr 2 s. 283—290.
259. *Rec.: Pasierb Janusz ks., Ochrona zabytków sztuki kościelnej*, Poznań 1971. — HD R. 41: 1972 nr 1 s. 79.

1973

260. *Abel, św.*, EK t. 1 kol. 9.
261. *Adela, św.*, EK t. 1 kol. 81.
262. *Adolf św.*, EK t. 1 kol. 91.
263. *Adon, św.*, EK t. 1 kol. 92.
264. *Agendy katolickie polskie*, EK t. 1 kol. 172—174.
265. *Akademia Mohylańska*, EK t. 1 kol. 218.
266. *Aldheim, św.*, EK t. 1 kol. 321.
267. *Alemanowie*, EK t. 1 kol. 354.
268. *Anastazy III, papież*, EK t. 1 kol. 517.
269. *Ansegis, św.*, EK t. 1 kol. 640.
270. *Anter, papież, św.*, EK t. 1 kol. 642.
271. *Archiwum-Muzeum Archidiecezjalne i Biblioteka Kapitulna we Wrocławiu. Sprawozdanie za rok 1972*, WWK R. 28: 1973 nr 3—4 s. 69—72.
272. *Arcybiskup Józef Bilczewski. W pięćdziesięciolecie śmierci*, TPow R. 27: 1973 nr 13 s. 3.
273. *Austria — Kościół katolicki*, EK t. 1 kol. 1145—1148.
Wspólnie z M. Banaszakiem.
274. *Czy ks. Józef Wilpert — archeolog był mistrzem Sługi Bożego arcybiskupa Józefa Bilczewskiego?*, NP t. 39: 1973 s. 241—243.
275. *Działalność naukowa Sługi Bożego arcybiskupa Józefa Bilczewskiego*, HD R. 42: 1973 nr 3 s. 198—202; nr 4 s. 265—270.
276. *Dzieła Mateusza z Krakowa w zbiorach Biblioteki Kapitulnej we Wrocławiu*, CS t. 5: 1973 s. 243—251.
277. *Kardynałowie w diecezji wrocławskiej*, TPow R. 27: 1973 nr 9 s. 3.
278. *Ksiądz Profesor Michał Wyszyński (1890—1972)*, PK R. 16: 1973 nr 1—2 s. 277—285.
Zob. też. poz. 255.
279. *Mistrz naukowy Sługi Bożego Józefa Bilczewskiego 1860—1923*, GN R. 42: 1973 nr 8 s. 63.
280. *Muzeum Archidiecezjalne*, w: *Muzea Wrocławskie. Przewodnik*, red. M. Starzewska, Wrocław 1973 s. 23—32.
281. *Muzeum Archidiecezjalne we Wrocławiu oraz katalog jego zbiorów*, ABMK t. 27: 1973 s. 131—206; t. 28: 1974 s. 203—330; t. 29: 1974 s. 221—259; t. 30: 1975 s. 195—221; nadb. ss. 191.
Rec.: J. Pater, HD R. 44: 1975 nr 4 s. 317; *J. Puciołowski*, SKHS R. 31: 1976 nr 1 s. 132—133.
282. *Owoc trzydziestoletniej pracy naukowej księdza prałata Alfreda Sabischa*, NP t. 39: 1973 s. 237—240.
283. *Prace księdza prałata Józefa Gottschalka o św. Jadwidze śląskiej*, NP t. 39: 1973 s. 247—251.

284. *Rękopisy kaznodziejskie Biblioteki Kapitulnej we Wrocławiu*, „*Studia teologiczno-historyczne Śląska Opolskiego*” t. 3: 1973 s. 251—272.
285. *Wspomnienie o śp. księdzu biskupie Pawle Latusku sufraganie wrocławskim (1910—1973)*, WWK R. 28: 1973 nr 8 s. 251—255.
286. *Wydanie kodeksu o św. Jadwidze z roku 1353*, NP t. 39: 1973 s. 229—232.
287. *Wykaz regestów dokumentów Archiwum Archidiecezjalnego we Wrocławiu*, „*Studia teologiczno-historyczne Śląska Opolskiego*” t. 3: 1973 s. 273—374; t. 4: 1974 s. 227—277; t. 5: 1976 s. 317—361; t. 6: 1978 s. 232—351; t. 7: 1979 s. 353—388; t. 8: 1980 s. 315—345.
Rec.: W. Korta, SZ t. 17: 1972 s. 215—216; R. Nir, SKHS R. 27: 1972 nr 2 s. 354—355.
Zob. też poz. 241.
288. *Z dziejów duszpasterstwa w Archidiecezji Legnickiej w czasach nowożytnych do XIX wieku*, Wrocław 1973 ss. 171.
Rec.: J. Puciłowski, SKHS R. 29: 1974 nr 2 s. 285—286.
289. *Z dziejów duszpasterstwa w Archidiecezji Wrocławskiej w czasach nowożytnych do końca XVIII wieku*, w: *Teologia a antropologia. Kongres Teologów Polskich 21—23 IX 1971*, red. M. Jaworski i A. Kubiś, Kraków 1973 s. 304—309 (streszcz.)
Zob. też poz. 248.

1974

290. *Archiwum-Muzeum Archidiecezjalne i Biblioteka Kapitulna we Wrocławiu. Sprawozdanie za rok 1973*, WWK R. 29: 1974 nr 1—2 s. 28—33.
291. *Dobrze wypełnione zadanie. W XXX-lecie organizacji kościelnej na Ziemiach Zachodnich i Północnych Polski*, WDR R. 2: 1974 nr 7 s. 3—14.
292. *Do duszpasterzy Archidiecezji Wrocławskiej na uroczystość Zesłania Ducha Świętego*, WWK R. 29: 1974 nr 6 s. 155—156.
293. *Homilia w czasie Mszy św. w kościele NMP na Piasku w czasie eksportacji zwłok J. E. ks. kardynała Bolesława Kominka dn. 13 marca 1974*, WWK R. 29: 1974 nr 5 s. 92—96. Toż w: *Dei Virtus. Kardynałowi Kominkowi w hołdzie*, red. J. Krucina, Wrocław 1974 s. 277—282.
294. *Idea roku jubileuszowego dawniej i dziś*, w: *Rok Święty*, Wrocław 1974 s. 25—35.
295. *Jaśniata wielką miłością (św. Jadwiga)*, PrzkKat 1974 nr 41 s. 1—2.
296. *Kardynał Bolesław Kominek*, TPow R. 28: 1974 nr 19 s. 1, 6.

297. *Kazanie wygłoszone na nabożeństwie żałobnym w pierwszą rocznicę śmierci śp. ks. biskupa Pawła Latuska w niedzielę 10 lutego 1974 w katedrze wrocławskiej*, WWK R. 29: 1974 nr 3—4 s. 75—78.
298. *Komunikat o śmierci i pogrzebie ks. biskupa Andrzeja Wronki sufragana wrocławskiego*, WWK R. 29: 1974 nr 11—12 s. 307—308.
299. *Komunikat w sprawie uroczystości ku czci św. Jadwigi na 800-lecie Jej urodzin (13 VIII 1974)*, WWK R. 29: 1974 nr 9—10 s. 226—227.
300. *Ksiądz biskup Andrzej Wronka (1897—1974) sufragan wrocławski*, WWK R. 29: 1974 nr 11—12 s. 320—325.
301. *Kult Matki Boskiej Częstochowskiej w Archidiecezji Wrocławskiej*, WWK R. 29: 1974 nr 9—10 s. 251—261. Toż: WDR R. 3: 1975 nr 5 s. 88—96.
302. *Kult Matki Boskiej Stojanieckiej w Smogorzowie Wielkim na Dolnym Śląsku*, „*Gazeta Niedzielną*” (Londyn) R. 26: 1974 nr 4 s. 1.
303. *List pasterski z okazji 800-lecia urodzin św. Jadwigi*, WWK R. 29: 1974 nr 9—10 s. 223—226.
304. *List w sprawie święcenia niedzieli (15 V 1974)*, WWK R. 29: 1974 nr 6 s. 156—159.
305. *Maciej Kolbe ze Świebodzina (ok. 1450—1516)*, PSB t. 19: 1974 s. 28—29. Wspólnie z A. Gieysztozem.
306. *Medale papieży w zbiorach Muzeum Archidiecezjalnego we Wrocławiu*, CS t. 6: 1974 s. 53—97.
307. *Odezwa wikariusza kapitulnego po uroczystościach pogrzebowych śp. ks. kardynała Bolesława Kominka (16 III 1974)*, WWK R. 29: 1974 nr 5 s. 116—117.
308. *Oreędzie: Poddajmy się działaniu Ducha Świętego*, WWK R. 29: 1974 nr 9—10 s. 219—222.
309. *[Osiemset] 800-lecie urodzin św. Jadwigi*, GN R. 43: 1974 nr 41 s. 1, 6.
310. *Pismo wikariusza kapitulnego do Ojca św. z okazji uroczystości jubileuszowych w Roku Świętym w Archidiecezji Wrocławskiej*, WWK R. 29: 1974 nr 9—10 s. 218—219.
311. *Podziękowanie Ks. Prymasowi Polski za udział w żałobnych uroczystościach śp. ks. kardynała Bolesława Kominka*, WWK R. 29: 1974 nr 5 s. 106.
312. *Podziękowanie P. Premierowi Piotrowi Jaroszewiczowi za złożone wyrazy współczucia (po śmierci kard. Bolesława Kominka)*, WWK R. 29: 1974 nr 5 s. 106.
313. *Spełnione „Oczekiwanie” ks. Jerzego Langmanna*, DPZG R. 25: 1974 nr 3 s. 332—334.

314. Zapomniany krzewiciel kultu Bożego na Śląsku w XVI wieku, „Sodalis Marianus” (Londyn) 1974 nr 1 s. 11—15.
315. Zarys dziejów Biblioteki Kapitulnej we Wrocławiu, w: *Verbum Crucis*, red. J. Krucina, Wrocław 1974 s. 89—112.
316. Zarządzenie w sprawie przydrożnych krzyży, figur i kapliczek oraz uporządkowania terenów pocementarnych (8 IV 1974), WWK R. 29: 1974 nr 9—10 s. 228—230.

1975

317. Archiwum-Muzeum Archidiecezjalne i Biblioteka Kapitulna we Wrocławiu. Sprawozdanie za rok 1975, WWK R. 30: 1975 nr 12 s. 327—331.
318. [Dziewięćset] 975-lecie Biskupstwa Wrocławskiego — kazanie wygłoszone w katedrze wrocławskiej, WWK R. 30: 1975 nr 7—9 s. 232—238.
319. Kazanie wygłoszone w katedrze wrocławskiej z okazji 50-lecia kapłaństwa ks. infułata J. Marcinowskiego, WWK R. 30: 1975 nr 7—9 s. 213—218.
320. Ksiądz biskup Andrzej Wronka (1897—1974) sufragan wrocławski, PK R. 18: 1975 nr 3—4 s. 245—250.
Zob. też poz. 300.
321. Odbudowa kościołów w Archidiecezji Wrocławskiej, TPow R. 30: 1975 nr 8 s. 2.
322. Obchody 975-lecia Archidiecezji Wrocławskiej, WWK R. 30: 1975 nr 7—9 s. 223—232.
323. Odezwa: Jubileusz 975-lecia metropolii gnieźnieńskiej (1000—1975), WWK R. 30: 1975 nr 4—6 s. 158—161.
324. Odezwa: W sprawie pielgrzymki jubileuszowej 1975 roku z Archidiecezji Wrocławskiej do Rzymu, WWK R. 30: 1975 nr 10—11 s. 285—286.
325. Okruchy kaznodziejskie, Wrocław 1975, ss. 114,
Rec. J. Puciłowski, „Więź” R. 20: 1977 nr 3 s. 95—97; J. Swastek, AK R. 70: 1977 t. 88 z. 3 s. 485—486.
326. Pielgrzymka wiernych z Archidiecezji Wrocławskiej do Rzymu w Roku Świętym 1975, Wrocław 1975, 8°, ss. 20.
Rec.: J. Swastek, HD R. 46: 1977 nr 4 s. 298—299.
327. Przemówienie z okazji otwarcia XII Kongresu Bibliistów Polskich we Wrocławiu, RBL R. 28: 1975 nr 4—5 s. 148—150.
328. Rok Święty 1975 w Archidiecezji Wrocławskiej, WWK R. 30: 1975 nr 4—6 s. 161—176.
329. Spełnione „Oczekiwanie”, WDr R. 3: 1975 nr 1 s. 100—102.
Zob. też poz. 313.
330. Słowo wstępne, w: *Katechizm religii katolickiej*, Wrocław 1975 s. 6.
331. Sprawozdanie z czynności Archiwum Archidiecezjalnego, Bi-

- blioteki Kapitulnej i Muzeum za rok 1974, WWK R. 30: 1975 nr 1—3 s. 103—107.
332. [Sześćdziesięciolecie] 60-lecie święceń kapłańskich ks. Karola Milika, Wrocław—katedra, WWK R. 30: 1975 nr 7—9 s. 219—221.
333. Szkice z dziejów bibliotek kanoników kapituły katedralnej we Wrocławiu w XVII wieku, CS t. 7: 1975 s. 149—214.
334. *Un dimenticato promotore del culto della Madonna nella Silesia del XVII secolo*, Mar (Roma) A. 1975 fasc. 1—2 s. 55—62.
Rec.: J. Swastek, HD R. 45: 1976 nr 3 s. 237—238.
335. Wkład Kościoła katolickiego w kulturę polską w Archidiecezji Wrocławskiej, PrzKat 1975 nr 25 s. 4—5.
336. Wykłady teologiczne we Wrocławiu w 1974 roku, WWK R. 30: 1975 nr 1—3 s. 208.
Bez podpisu.
337. Wykłady teologiczne we Wrocławiu w 1975 roku, WWK R. 30: 1975 nr 12 s. 332—333.
338. Z działalności Archiwum Archidiecezjalnego i Biblioteki Kapitulnej we Wrocławiu w latach 1970—1975, SKHS R. 30: 1975 nr 3 s. 397—399.
339. Z dziejów duszpasterstwa katolickiego w Archidiakonacie Opolskim i Głogowskim w czasach nowożytnych. Cz. 1: Archidiakoniat Opolski, Warszawa 1975, 4° ss. 324. Cz. 2: Archidiakoniat Głogowski, Warszawa 1975, 4° ss. 296.
Rec.: J. Puciłowski, SKHS R. 31: 1976 nr 3 s. 513—514; J. Swastek, HD R. 45: 1976 nr 3 s. 235—236; ŻM R. 26: 1976 nr 6 s. 137.

1976

340. Abraham Ignacy Kirchner a Lilienkirch i jego księgozbiór, CS t. 8: 1976 s. 55—71.
341. Bertram Adolf, kard., EK t. 2 kol. 325.
342. [Czterdziesty] 41 Międzynarodowy Kongres Eucharystyczny w Filadelfii 1976 roku, CS t. 8: 1976 s. 299—327.
343. Kapłaństwo we współczesnym świecie, w: *Osobowość kapłańska*, red. J. Majka, Wrocław 1976 s. 263—267.
344. Kazanie i powitanie wygłoszone z okazji ingresu ks. arcybiskupa metropolity Henryka Gulbinowicza do katedry wrocławskiej dnia 2 II 1976, WWK R. 31: 1976 nr 1—2 s. 17—20.
345. Kościół wobec reformy rolnej w Polsce Odrodzonej, ZNKUL R. 19: 1976 z. 4 s. 68—69 (streszcz.)
Zob. też poz. 389.
346. *Monografia o arcybiskupie Zygmuncie Szczęsnym Felińskim* (rec.: E. H. Wyczański, Arcybiskup Zygmunt Szczęsny

- Feliński 1822—1895, Warszawa 1975), STV R. 14: 1976 nr 1 s. 261—270.
347. *Niestrudzony Siewca. Księga pamiątkowa poświęcona ...*, Wrocław 1976 s. 43—184.
Wybór tekstów kaznodziejskich biskupa Urbana.
348. *Powiadomienie duchowieństwa i wiernych Archidiecezji Wrocławskiej o ingresie nowego arcybiskupa-metropolity 2 II 1976*, WWK R. 31: 1976 nr 1—2 s. 11—12.
349. *Powiadomienie duchowieństwa i wiernych Archidiecezji Wrocławskiej o mianowaniu ks. biskupa Henryka Gulbinowicza arcybiskupem-metropolitą wrocławskim*, WWK R. 31: 1976 nr 1—2 s. 8—9.
350. *Przejawy czci Matki Boskiej w Archidiecezji Wrocławskiej w latach 1945—1972*, Wrocław 1976, 8° ss. 43.
Rec.: J. Swastek, HD R. 46: 1977 nr 4 s. 277.
351. *Sebastian Ignacy Rostock biskup wrocławski (1664—1671) jako zasłużony bibliofil*, NP t. 45: 1976 s. 73—189.
Rec.: J. Swastek, HD R. 46: 1977 nr 4 s. 299.
352. *Zachowane monety i medale biskupów wrocławskich w Muzeum Archidiecezjalnym*, ABMK t. 33: 1976 s. 231—236.

1977

353. *Archidiakon Piotr Gebauer i jego biblioteka z XVII wieku*, CS t. 9: 1977 s. 61—73.
354. *Archiwum-Muzeum Archidiecezjalne i Biblioteka Kapitulna we Wrocławiu. Sprawozdanie za rok 1976*, WWK R. 32: 1977 nr 5—6 s. 108—112.
355. *Homilia wygłoszona w katedrze wrocławskiej w trzecią rocznicę śmierci ks. kardynała Bolesława Kominka*, WWK R. 32: 1977 nr 5—6 s. 139—141.
356. *Homilia żałobna wygłoszona w dniu pogrzebu śp. ks. kanonika Jana Hanicza w Pszenniu 29 III 1977*, WWK R. 32: 1977 nr 5—6 s. 142—145.
357. *Jan Chryzostom Prinitz a Buchaw i jego biblioteka z XVII wieku*, RBi R. 21: 1977 z. 1—2 s. 191—217. Zsf.
358. *Konferencje ascetyczne o ślubach zakonnych*, Wrocław 1977.
359. *Księgozbiór kanonika Jerzego Wawrzyńca Budaeusa a Lohr z XVII wieku (streszcz.)*, w: *Teologia nauką o Bogu. IV Kongres Teologów Polskich*, Kraków—Mogiła 14—16 IX 1976, Kraków 1976 s. 345—347.
Pełny tekst zob. poz. 413.
360. *Rękopis dzieł św. Cypriana z XV wieku w Bibliotece Kapitulnej we Wrocławiu*, ABMK t. 35: 1977 s. 247—250.

361. *Rękopisy historyczne w zbiorach Biblioteki Kapitulnej we Wrocławiu*, StPi t. 5: 1977 s. 274—289.
362. *Sługa Boży Józef Bilczewski arcybiskup metropolita lwowski 1860—1923*, Wrocław 1977, 8°, ss. 123.
Rec.: J. Pater, HD R. 48: 1979 nr 2 s. 158—159.
363. *Śp. ks. kanonik Feliks Oko (1892—1976)*, WWK R. 32: 1977 nr 1—2 s. 35—40.

1978

364. *Archiwum-Muzeum Archidiecezjalne i Biblioteka Kapitulna we Wrocławiu. Sprawozdanie za rok 1977*, WWK R. 33: 1978 nr 1—2 s. 42—48.
365. *Biskup Józef Marek (1932—1978). Homilia żałobna wygłoszona w kościele NMP we Wrocławiu 4 III 1978*, WWK R. 33: 1978 nr 3—4 s. 90—94.
366. *Działalność sekcji historii Kościoła w latach 1964—1977*, STV R. 16: 1978 nr 1 s. 221—226.
367. *Kazanie na zakończenie Starego Roku 31 XII 1977*, Wrocław—katedra, WWK R. 33: 1978 nr 1—2 s. 67—73.
368. *Ks. profesor Eugeniusz Tomaszewski (1918—1978)*, WWK R. 33: 1978 nr 8—9 s. 256—262.
369. *„Nasza Przeszłość” — dzieło ks. Alfonsa Schletza*, NP t. 50: 1978 s. 43—56.
370. *Na tropach św. Elżbiety*, Wrocław 1978, 16°, ss. 97.
371. *Przypomnienie postaci ks. Jana Schefflera*, WDr R. 6: 1978 nr 8 s. 83—87.
372. *Wykłady teologiczne we Wrocławiu w 1977 roku*, WWK R. 33: 1978 nr 1—2 s. 50—51.

1979

373. *Archiwum-Muzeum Archidiecezjalne i Biblioteka Kapitulna we Wrocławiu. Sprawozdanie za rok 1978*, WWK R. 34: 1979 nr 1—2 s. 24—29.
374. *Chociszewski Józef*, EK t. 3 kol. 202—203.
375. *Człowiek we wspólnocie Kościoła*, w: *Chrześcijanin w świecie*, red. J. Majka, Wrocław 1979 s. 267—275.
376. *Diepenbrock Melchior, kardynał*, EK t. 3 kol. 1318—1319.
377. *Kościół katolicki w Polsce pod zaborami (1815—1918)*, w: *HKP t. 2 cz. 1 1979 s. 367—742*.
Łącznie z innymi współpracownikami.
378. *Homilia wygłoszona na pogrzebie ks. prałata Czesława Wehrsteina 18 X 1978*, WWK R. 34: 1979 nr 12 s. 43—47.
379. *Ks. profesor dr Franciszek Ilków-Gołąb (1909—1978)*, WWK R. 34: 1979 nr 11—12 s. 298—302.

380. *Sakrament dojrzałości chrześcijańskiej*, Wrocław 1979, 8°, ss. 319.
Rec.: J. Pater, HD R. 49: 1980 nr 3 s. 234—235.
381. *Sprawozdanie Archidiecezjalnej Komisji Sztuki Kościelnej za rok 1978*, WWK R. 34: 1979 nr 1—2 s. 34—36.
382. *Wykłady teologiczne we Wrocławiu w 1978 roku*, WWK R. 34: 1979 nr 1—2 s. 33—34.
383. *Zarys dziejów duszpasterstwa w parafii Krasiejów na Opolszczyźnie*, CS t. 11: 1979 s. 187—209.
384. *Zbiory medalierskie w Muzeum Archidiecezjalnym we Wrocławiu w 1978 roku*, WWK R. 34: 1979 nr 1—2 s. 29—33.
385. *Życie i działalność naukowa ks. Jana Schefflera (1624—1677)*, NP t. 52: 1979 s. 167—184.

1980

386. *Homilia wygłoszona w katedrze wrocławskiej z okazji 10-lecia sakry biskupiej ks. arcybiskupa metropolity Henryka Gulbinowicza*, WWK R. 35: 1980 nr 4—6 s. 126—132.
387. *Homilia żałobna w dniu pogrzebu o. Anzelma Leona Jezierskiego, wygłoszona w kościele św. Wojciecha (oo. Dominikanów) we Wrocławiu 15 II 1980*, WWK R. 35: 1980 nr 4—6 s. 154—160.
Toż: WDr R. 8: 1980 nr 11 s. 97—103.
388. *Homilia żałobna w kościele NMP w Oławie na pogrzebie śp. ks. prałata Franciszka Kutrowskiego 7 II 1980*, WWK R. 35: 1980 nr 4—6 s. 149—154.
389. *Kościół wobec reformy rolnej w Polsce Odrodzonej*, w: *Kościół w II Rzeczypospolitej*, red. Z. Zieliński i S. Wilk, Lublin 1980 s. 63—74.
Zob. też poz. 345.
390. *Ks. kanonik Modest Romuald Gajewski (1914—1980)*, WWK R. 35: 1980 nr 7—9 s. 236—240.
391. *Ksiądz dziekan Paweł Grodkowski*, WWK R. 35: 1980 nr 11—12 s. 356—359.
392. *Ks. dr Jan Lachowski (1915—1980)*, WWK R. 34: 1980 nr 7—9 s. 231—233.
393. *Ks. dr Czesław Łagodziński (zm. 24 VI 1980)*, WWK R. 35: 1980 nr 7—9 s. 233—236.
394. *Ks. infułat dr Józef Marcinowski (1897—1980)*, WWK R. 35: 1980 nr 7—9 s. 217—220.
395. *Ks. prałat Alojzy Schmidt (1918—1980)*, WWK R. 35: 1980 nr 10—12 s. 359—363.
396. *Matka Maria Gertruda Adamczak — uboga klaryska*, GN R. 57: 1980 nr 25 s. 5.

397. *Nominacja księdza Jana Długosza na arcybiskupa lwowskiego*, CS t. 12: 1980 s. 147—166.
398. *Pamięci wrocławskich kapłanów*, GN R. 57: 1980 nr 37 s. 4—5. [W. Gawlik, Cz. Łagodziński, J. Marcinowski, J. Tokarz]
399. *Parę luźnych uwag o zabytkach kościelnych*, WWK R. 35: 1980 nr 1—3 s. 59—64.
400. *Podziękowanie wygłoszone w katedrze wrocławskiej 7 II 1980*, WWK R. 35: 1980 nr 4—6 s. 139—141.
401. *Przygotowanie do życia zakonnego*, Wrocław 1980, 8°, ss. 159.
402. *Sprawozdanie Archidiecezjalnej Komisji Sztuki Kościelnej za rok 1979*, WWK R. 35: 1980 nr 1—3 s. 55—58.
403. *Troska o wspólnotę zakonną*, Wrocław 1980, 8°, ss. 173.
404. *Wykłady teologiczne we Wrocławiu w 1979 roku*, WWK R. 35: 1980 nr 1—3 s. 58—59.
405. *Zachowany rękopis patrologiczny z księgozbioru biskupa Jana IV Rotha (1482—1506)*, ABMK t. 40: 1980 s. 179—183.
406. *Zainteresowania patrystyczne kanoników kapituły katedralnej we Wrocławiu w XVII wieku*, „*Studia Antiquitatis Christianae*” t. 2: 1980 s. 265—279.
407. *Zbiory medalierskie Muzeum Archidiecezjalnego we Wrocławiu w 1979 roku*, WWK R. 35: 1980 nr 1—3 s. 55—58.
408. *Życzliwa troska o dzieła sztuki kościelnej*, WWK R. 35: 1980 nr 7—9 s. 221—222.

1981

409. *Jan Leüderode i jego księgozbiór z XVII wieku*, Wrocław 1981, 8°, ss. 95.
Rec.: I. Dec, AK R. 75: 1981 s. 142—143.
410. *Formacja zakonna Zgromadzenia Sióstr św. Elżbiety w latach 1945—1975*, NP t. 55: 1981 s. 85—147.
411. *Gotard Franciszek Schaffgotsch prepozyt kapituły wrocławskiej jako bibliofil XVII wieku*, CS t. 13: 1981 s. 41—152.
412. *Ks. prałat Antoni Rzczuch (1905—1980)*, WWK R. 36: 1981 nr 1—3 s. 71—76.
413. *Księgozbiór kanonika Jerzego Wawrzyńca Budaeusa a Lohr z 1653 roku*, ABMK t. 43: 1981 s. 5—96.
Zob. też. poz. 359.
414. *Obraz Matki Bożej Mariampolskiej we Wrocławiu*, Wrocław 1981, 8°, ss. 95.
Rec. I. Dec, AK R. 75: 1983 s. 143—144.
415. *Pełka Marcin (1737—1828)*, w: *Polscy kanoniści*, red. J. Bar, Warszawa 1981, cz. 2 s. 102—104.
416. *Perspektywa historyczna pasterzowania ks. Stefana kardynała Wyszyńskiego arcybiskupa gnieźnieńsko-warszawskiego i*

- Prymasa Polski (1946—1981)*, AK R. 73: 1981 nr 436 s. 185—221.
417. *[Pięćdziesięciolecie] 50-lecie kapłaństwa ks. profesora Władysława Smereki*, RBL R. 34: 1981 nr 6 s. 337—340.
418. *Poprzednicy „Naszej Przeszłości”*, GN R. 58: 1981 nr 18 s. 7.
419. *Słowo wstępne*, w: W. Kluz, Antonio — opowieść o św. Antonim Marii Klarecie, Wrocław 1981 s. 5—12.
420. *Służyła Chrystusowi w człowieku cierpiącym (św. Elżbieta)*, PrzkKat 1981 nr 9 s. 1—2.
421. *Sprawozdanie sekcji historycznej Polskiego Towarzystwa Teologicznego w latach 1976—1981*, STV R. 19: 1981 nr 1 s. 253—258.
422. *Wykłady teologiczne we Wrocławiu w 1980 roku*, WWK R. 36: 1981 nr 1—3 s. 70—71.
423. *Wyszyński Michał (1890—1972)*, w: *Polscy kanoniści*, red. J. Bar, Warszawa 1981 cz. 2 s. 242—245.
424. *Zbiory medalierskie w Muzeum Archidiecezjalnym we Wrocławiu w 1980 roku*, WWK R. 36: 1981 nr 1—3 s. 64—68.

1982

425. *Apel Jasnogórski — Częstochowa 5 maja 1982 r.*, WWK R. 37: 1982 nr 11—12 s. 397—399.
426. *Kopia Cudownego Obrazu Matki Boskiej Częstochowskiej Wrocław-katedra*, WWK R. 37: 1982 nr 11—12 s. 414—421.
427. *Ks. kanonik Ewaryst Dębicki (1900—1981)*, WWK R. 37: 1982 nr 3—5 s. 173—176.
428. *Ks. kanonik Kazimierz Niedźwiedz (1894—1982)*, WWK R. 37: 1982 nr 8—10 s. 359—364.
429. *Ks. kanonik Kazimierz Palichowski (1907—1982)*, WWK R. 37: 1982 nr 6—7 s. 243—247.
430. *Ks. kanonik Marian Praga (1930—1982)*, WWK R. 37: 1982 nr 3—5 s. 181—185.
431. *Ksiądz profesor Alfons Schletz — twórca naukowego organu dla dziejów Kościoła w Polsce*, PK R. 25: 1982 nr 3—4 s. 214—217.
432. *Ks. Witold Trociński (1941—1982)*, WWK R. 37: 1982 nr 3—5 s. 185—189.
433. *Muzeum Archidiecezjalne we Wrocławiu w roku 1981*, WWK R. 37: 1982 nr 3—5 s. 148—154.
434. *Nowe akcenty z zakresu kultu biskupa Nankiera*, WWK R. 37: 1982 nr 3—5 s. 189—190.
435. *O kulcie Matki Boskiej Częstochowskiej w Archidiecezji Wrocławskiej*, „*Studia Claromontana*” t. 3: 1982 s. 203—231. Zsf.
436. *Peregrynacja kopii Cudownego Obrazu Matki Boskiej Czę-*

- stochowskiej — 8 maja 1982 r.*, WWK R. 37: 1982 nr 11—12 s. 421—428.
437. *Peregrynacja kopii Cudownego Obrazu Matki Boskiej Częstochowskiej — 9 maja 1982*, WWK R. 37: 1982 nr 11—12 s. 428—432.
438. *Peregrynacja kopii Cudownego Obrazu Matki Boskiej Częstochowskiej we Wrocławiu — 10 maja 1982*, WWK R. 37: 1982 nr 11—12 s. 437—441.
439. *Peregrynacja kopii Cudownego Obrazu Matki Boskiej Częstochowskiej — spotkanie z siostrami zakonnymi 11 maja 1982*, WWK R. 37: 1982 nr 11—12 s. 442—448.
440. *Powitanie Obrazu Matki Boskiej Częstochowskiej w Oleśnicy 6 maja 1982*, WWK R. 37: 1982 nr 11—12 s. 402—406.
441. *Sprawozdanie Archidiecezjalnej Komisji Sztuki Kościelnej we Wrocławiu za rok 1981*, WWK R. 37: 1982 nr 3—5 s. 156—158.
442. *Szósta rocznica ingresu księdza arcybiskupa metropolity Henryka Gulbinowicza do katedry wrocławskiej 1976—1982*, WWK R. 37: 1982 nr 3—5 s. 123—127.
443. *Wykłady teologiczne we Wrocławiu w 1981 roku*, WWK R. 37: 1982 nr 3—5 s. 158—160.
444. *Z wrocławskiej niwy kaznodziejskiej*, Poznań—Warszawa 1982, 8°, ss. 432.
Rec.: I. Dec, HD R. 51: 1982 nr 4 s. 312—313; J. Kurdybelski, AK R. 75: 1983 s. 490—492.
445. *Zbiory medalierskie Muzeum Archidiecezjalnego we Wrocławiu w roku 1981*, WWK R. 37: 1982 nr 3—5 s. 154—156.

1983

446. *[Dwieście] 280-letnia rocznica założenia Uniwersytetu Wrocławskiego (1702—1982)*, WWK R. 38: 1983 nr 4—6 s. 127—133.
447. *[Dwudziesto-] XXV-lecie Studium Katechetycznego we Wrocławiu (1957—1982)*, WWK R. 38: 1983 nr 4—6 s. 127—133.
448. *[Dwudziesto] XXV-lecie wykładów teologicznych we Wrocławiu (1957—1982)*, WWK R. 38: 1983 nr 7—9 s. 207—221.
449. *Jubileusz 25-lecia sakry biskupiej Ojca św. Jana Pawła II. Homilia wygłoszona na Mszy św. w katedrze wrocławskiej 28 IX 1983*, „*Nowe Życie*” R. 1: 1983 nr 9 s. 8—9.
450. *Kahlenberg*, WWK R. 38: 1983 nr 4—6 s. 155—156.
451. *Ksiądz Stanisław Kusy (1933—1983)*, WWK R. 38: 1983 nr 7—9 s. 221—225.
452. *Myśli ze Święta Zmarłych dla żyjących. Homilia wygłoszona w Dniu Zaduszonym 2 XI 1983 r. w katedrze wrocławskiej*, „*Nowe Życie*” R. 1: 1983 nr 12 s. 3—12.

453. *Prezentować pełnię życia (z przemówienia na 140-lecie Zgromadzenia Sióstr Elżbietanek podczas uroczystości w katedrze wrocławskiej 26 IX 1982)*, PrzKat 1983 nr 17 s. 4—6.
454. *Przed wyprawą wiedeńską*, WWK R. 38: 1983 nr 4—6 s. 156—158.
455. *Sprawozdanie Archidiecezjalnej Komisji Sztuki Kościelnej za rok 1982*, WWK R. 38: 1983 nr 4—6 s. 135—143.
456. *Śladami Założycielek Sióstr Elżbietanek*, Wrocław 1983, 16°, ss. 122.
Rec.: I. Dec, HD R. 52: 1983 nr 3 s. 271.
457. *[Trzydziesto] XXX-lecie Wyższego Seminarium Duchownego we Wrocławiu (1947—1977)*, CS t. 15: 1983 s. 201—275.
458. *[Trzysta] 300-lecie odsieczy wiedeńskiej 1683—1983*, WWK R. 38: 1983 nr 4—6 s. 152—155.
459. *Udział Archidiecezji Wrocławskiej w wystawie szopek Bożego Narodzenia w Monschau—Höfen w 1982 roku*, WWK R. 38: 1983 nr 7—9 s. 195—201.
460. *Wydział Teologiczny Uniwersytetu Jana Kazimierza we Lwowie i jego znaczenie dla nauki polskiej w okresie międzywojennym oraz jej organizacji w Polsce Ludowej*, „*Studia Lubaczowiensia*” t. 1: 1983 s. 20—62.
461. *Wykłady teologiczne we Wrocławiu w 1982 roku*, WWK R. 38: 1983 nr 4—6 s. 133—135.
462. *Zbiory medalierskie w Muzeum Archidiecezjalnym we Wrocławiu w 1982 roku*, WWK R. 38: 1983 nr 7—9 s. 193—195.

1984

463. *Pokłosie jubileuszu 750-lecia św. Elżbiety*, Wrocław 1984, 8°, ss. 184.
464. *Repertorium dokumentów Fryderyka Berghiusa do historii diecezji wrocławskiej*, ABMK t. 48: 1984 s. 4—130.

KS. JAN KOPIEC

Bischof Wincenty Urban (1911—1983) — Kirchenhistoriker

(Zusammenfassung)

Bischof W. Urban stammte aus der Diözese Przemyśl. Nachdem er 1936 in Lwów die Priesterweihe empfangen hatte, war er in der Erzdiözese Lwów als Seelsorger tätig. Im Jahre 1945 kam er nach Schlesien und seit 1946 war Leiter des Erzbischöflichen Archivs und Museums sowie der Kapitularbibliothek in Wrocław. 1947 wurde er zum Professor für Kirchengeschichte im Priesterseminar in Wrocław

ernannt, und 1949—1960 unterrichtete er zusätzlich im Priesterseminar der Diözese Opole in Nysa. Seit 1971 hatte er auch ein paar Jahre lang Vorlesungen an der Katholischen Theologie Akademie in Warszawa.

Er promovierte 1947 in Warszawa. Seine Habilitationsschrift hat er 1953 in Kraków vorgelegt und 1971 in Warszawa zu Ende gebracht. Im Jahre 1975 wurde er ausserordentlicher, und 1982 den ordentlicher Professor.

Bischof W. Urban ist Autor vom über 450 verschiedenen Publikationen, hauptsächlich aus dem Bereich der Kirchengeschichte Schlesiens (u.a. Inventare und Kataloge des Erzbischöflichen Archivs, Museums Bibliothek), ferner aus der Kirchengeschichte in der Erzdiözese Lwów. Er hinterliess auch einige Bücher mit Predigten- und Homiliensammlungen und verfasste einige Skripten für Studenten.

Bischof W. Urban war Mitarbeiter der „*Nasza Przeszłość*”, wo er 21 Beiträge veröffentlicht hat.